

повинен здійснюватися планомірно, під контролем суспільства. Суспільство в цьому випадку здійснює корекцію методики формування позитивного права. Така корекція наближена до природної, яка скерована контролювати витвір людини в системі законотворчої діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Романова А. С. Людина у природно-правовому просторі: інтелігібельний і сенсильний вимір: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.12. Львів: ННПП НУ «Львівська політехніка», 2016. 41 с.
2. Сливка С. С. Деонтологічно-правовий світ: засади методологічної історії. Місцева влада й самоврядування в Україні та державах світу: історія та сучасність (аспекти права). На вшанування пам'яті Юрія Панейка: матер. Шостої всеукр. наук.-теорет. інтернет-конф., 30 трав. 2017 р. / укл. І. Я. Терлюк; ІНПП НУ «Львівська політехніка». Львів: Ліга-Прес, 2017. С. 144–146.
3. Сливка С. С. Філософія права: навч. посіб. Київ: Атіка, 2012. 256 с.

О. В. Беліченко
асистент кафедри ТІФП
Н. Д. Булгакова
4 курс ІППО

БОРОТЬБА З РАСОВОЮ СЕГРЕГАЦІЄЮ У США: РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ

У світовій практиці, що стосується проблематики побудови правової та соціальної держави, важливе місце займають питання пов'язані з принципом рівності та заборони будь-якої форми дискримінації.

Одним із пріоритетних напрямів забезпечення рівних прав і свобод людини у будь-якій країні є боротьба з расовою дискримінацією та іншими різновидами нетерпимості, що залишається актуальною вже досить довгий період часу.

У Міжнародній Конвенції про ліквідацію всіх форм расової дискримінації від 1965 року зазначається, що «расова дискримінація означає будь-яке розрізнення, виняток, обмеження чи перевагу, ґрунтовані на ознаках раси, кольору шкіри, родового, національного чи етнічного походження, метою або наслідком яких є знищення або применшення визнання, використання чи здійснення на рівних засадах прав людини та основних свобод у політичній, економічній, соціальній, культурній чи будь-яких інших галузях суспільного життя» [1]. Загалом варто відзначити, що расистська ідеологія засновується на принципі поділу людства «на вищих та нижчих» за расовою ознакою, акцентуючи увагу на перевазі та домінуючому становищі перших. Поява та поширення цих ідей становлять серйозну загрозу для сучасних демократичних держав, які прагнуть забезпечити мирне існування усім індивідам, керуючись основними засадами Загальної декларації прав людини.

На нашу думку, саме Сполученні Штати Америки мають неабиякий досвід у вирішенні такої проблеми як расова дискримінація. Адже, незважаючи на історичні передумови, ця держава поборолася «відкритий» расизм і досі намагається врегулювати це питання та досягнути етнокультурного об'єднання своїх громадян.

У 1865 році було прийнято XIII поправку до Конституції США, яка офіційно скасовувала рабство, проте явище расизму не було знищено, адже ратифікація поправки дала поштовх до офіційного розвитку расової сегрегації у державі. (Сегрегація є одним з підвидів дискримінації, яке полягає у фактичному або юридичному відокремленні в межах одного соціального середовища тих суспільних груп, які вирізняються за расовими, гендерними, соціальними, релігійними, мовними чи іншими ознаками, що тягне за собою в подальшому законодавче обмеження їхніх прав [2, с. 452].) Тепер чорношкіре населення сильно обмежувалося у своїх правах: не можна було укладати шлюби з білими, пересуватися вільно країною, вибирати роботодавця, поділ у громадському транспорті, були обмеження в політичній діяльності, несправедливість при отриманні освіти та роздільне навчання тощо. Навіть був згодом введений термін «джимкровоїзм», що означав систему расової дискримінації та сегрегації афроамериканського населення на півдні США [3, с. 15].

Для зменшення напруги у суспільстві з питань расової дискримінації були прийняті наступні поправки до Конституції, що увійшли до другого циклу поправок. Після закінчення Громадянської війни була прийнята XIV поправка, яка вважається однією з найдемократичніших, адже вона проголосила рівність усіх громадян незалежно від кольору шкіри, тобто конституційне зрівняння у правах чорношкірого та білого населення. До того ж недотримання штатами цієї вимоги тягло за собою покарання. У 1870 році відбувається остаточне закріплення заборони рабства на території США, адже у XV поправці зазначено, що ні країна, ні жоден штат не можуть обмежувати виборче право громадян незалежно від раси, кольору шкіри чи попереднього перебування у рабстві [4, с.177-179].

Проте суспільство все одно розділялося на дві групи: «білих» і «кольорових». Цей поділ стосувався усіх сфер життя: шкіл, транспорту, дозвілля тощо.

Регулювання міжрасових відносин на законодавчому рівні ускладнювало існування так званих «чорних кодексів». Ці акти, створені при Е. Джонсоні у часи «реконструкції Півдня», були основним джерелом дискримінації «чорного» населення США. «Чорні кодекси» обмежували права негрів на свободу пересування, їхнє право власності на землю, дозволяли використовувати примусову працю афроамериканських дітей, забороняли проводити мітинги та зібрання, укладати шлюби з білими, свідчити в суді проти білих та бути присяжними. Певні штати навіть обмежували можливість вибрати професію [5].

Расова дискримінація остаточно була закріплена на законодавчому рівні рішенням Верховного суду США у 1896 році, в якому був визначений принцип роздільного, проте рівного існування чорношкірого та білого населення [6, с.31]. Це рішення стосувалося підтримання розміщення людей в країні за кольором шкіри у різні місця (все почалося з поділу залізничних вагонів для осіб з різним кольором шкіри). Розподіл став законом існування, рівність ж була лише на паперах.

Навіть війна не змогла підштовхнути уряд до вирішення проблеми дискримінації. Так сегрегація була ліквідована на період бойової підготовки, але всупереч цьому для негрів все ж створювали окремі підрозділи, казарми, і навіть переливання крові здійснювалося з інших запасів.

У післявоєнний період США сколихнула масштабна хвиля злочинів, які мали расовий характер, і за які, на жаль, винних не було покарано. Питання расової дискримінації в державі набувало реального та скандального характеру [7, с. 516].

У Другій світовій війні США проголосили себе борцем проти режиму, що підтримував ідею расової переваги, проте водночас самі мали величезні проблеми з расовою дискримінацією. Прийшовши до влади у 1945 році, президент Гарі Трумен бачив зростаюче невдоволення чорношкірого населення і розумів, що потрібно здійснити заходи у боротьбі зі сегрегацією. Він зважав не лише на моральний аспект даного питання, а й водночас усвідомлював, що США виглядали негарно на міжнародній арені в очах населення країн Азії та Африки. І звичайно не потрібно забувати про зростаюче значення афроамериканського електорату.

У 1946 році розпорядженням президента була утворена Комісія з громадянських прав у складі 15 людей на чолі з Чарльзом Уілсоном, що славився своїми ліберальними поглядами на міжрасові стосунки. Дана комісія фінансувалася зі спеціального президентського фонду, а основною її метою було розслідування випадків расової та релігійної дискримінації та надання пропозицій щодо заходів боротьби з цими порушеннями [6, с.33].

У 1947 році комісія надала звіт «Гарантувати ці права», який складався з 178 сторінок і опишував всі страшні випадки расової дискримінації по країні. Ця подія отримала широкий розголос: було надруковано понад один мільйон примірників звіту, він зачитувався по радіо. Для боротьби зі сегрегацією Трумен оголосив програму, що складалася з 10 пунктів (створення відповідних комісій при міністерствах та у конгресі, прийняття законів, що ще більше захищатимуть громадянські права), проте дана програма почала втілюватись лише через 10 років [6, с.35].

Кульмінацією боротьби чорношкірого населення за свої права став «Похід на Вашингтон» у 1963 році, в якому взяло участь чверть мільйона населення темношкірих та білих американців. Промова Мартіна Лютера Кінга «В мене є мрія» стала символом боротьби проти расової дискримінації у штатах. Вона визначала основні напрямки щодо зміни історичної несправедливості за допомогою надання рівних соціальних та економічних прав афроамериканцям [8].

Вбивство Мартіна Лютера стало поштовхом для масових громадських виступів з провідною ідеєю юридичного закріплення прав «чорного» населення та змусило уряд на чолі з президентом Ліндоном Джонсоном прийняти Закон про громадянські права у 1964 році. Цей Закон мав на меті заборонити сегрегацію та будь-які форми дискримінації за ознаками статі, раси, релігії у громадсь-

ких місцях, на виробництві, в освітніх закладах, культурі та інших сферах життя суспільства. У 1965 році був ухвалений президентський указ «Про рівні можливості у працевлаштуванні», в якому закріплювалось застосування расових квот на підприємствах. Другий Закон про громадянські права (1968) закріплював рівні можливості громадян щодо купівлі житла незалежно від раси, кольору шкіри, релігії та національного походження [9, с.409-411].

В результаті цих заходів в 70-80-х роках ХХ ст. спостерігалось значне зростання шару заможних афроамериканців, який в американській пресі та науковій літературі називають «чорним середнім класом» [8].

З огляду на історичний розвиток США варто зазначити, що проблематика расової дискримінації відіграла важливу роль у процесі їх державотворення.

На початковому етапі саме питання скасування рабства визначило подальший вектор розвитку цієї держави. На жаль, скасування рабства не змінило свідомості чорношкірого населення, і лише тернистий шлях довгих років расової сегрегації допоміг цій частині населення збагнути важливість боротьби за свої права та свободи. Саме рух Мартіна Лютера Кінга змусив уряд США та й усю світову спільноту звернути увагу на такі проблемні явища як «расизм» та «расова сегрегація».

Після завершення Другої світової війни урядам провідних держав світу необхідно було виробити низку норм, що мали заборонити расову дискримінацію. Найбільш вагомим був внесок Організації Об'єднаних Націй, яка прийняла ряд нормативних документів, що стали підґрунтям у цій сфері правового регулювання. Основним з них є Міжнародна Конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації, що затверджена резолюцією Генеральної Асамблеї ООН від 21 грудня 1965 року. Цей документ зобов'язує Держав-учасниць (США також є учасником) заборонити та ліквідувати расову дискримінацію у будь-яких проявах та забезпечити рівність кожної особи перед законом незалежно від раси, кольору шкіри, етнічного та національного походження [1].

Отже, проблематика расових відносин у США пустила своє коріння глибоко в історію цієї держави. А для того, щоб остаточно подолати її, необхідним є довгий шлях правотворчої діяльності держави для того, щоб захистити основні права людини, що визнані міжнародним співтовариством як найбільша цінність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації: конвенція від 21 грудня 1965 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_105 (дата звернення: 31.03.2020)
2. Політологічний енциклопедичний словник / уклад.: Л. М. Герасіна, В. Л. Погрібна, І.О. Поліщук та ін. За ред. М. П. Требіна. Харків: Право, 2015. – 816 с.
3. Нитобург Э. Л. США: цветной барьер в прошлом и настоящем / Э. Л. Нитобург // Новая и новейшая история. – 1997. – № 2. – С. 15–19.
4. John R. Vile. A Companion to the United States Constitution and Its Amendments / John R. Vile. – Praeger; 4 edition (February 28, 2006). – 352 p.
5. Петрова Т.М., Кривоногова С.А. К вопросу о правовом положении чернокожего населения США в 1950-е гг. Электронный журнал «Язык. Культура. Коммуникации». №1. 2016 URL: <https://journals.susu.ru/lcc/article/view/438/480> (дата звернення: 31.03.2020)
6. Золов А.В. Гарри Трумэн и проблема расовой сегрегации в США во второй половине 1940-х годов. Вестник Российского государственного университета им. И. Канта. 2009. Вып. 12. – С. 31—37.
7. Макинерни Д. США: История страны / Д. Макинерни. – М.: Эксмо; СПб.: Мидгард, 2009. – 736 с.
8. How Martin Luther King's «I Have A Dream» Speech Changed The World // HuffPost. – 2013. URL: https://www.huffpost.com/entry/i-have-a-dream-speech-world_n_3830409 (last accessed: 30.03.2020)
9. Петраускас О.О. Историчний контекст антидискримінаційного законодавства США за часів президентства Дж. Кеннеді та Л.Джонсон / О. О. Петраускас // Проблеми міжнародних відносин. – 2015. – Вип. 10-11. – С. 403-417.